

Ovogodišnji Međunarodni dan biološke raznolikosti 2012. ukazuje na mnogolikost morskih ekosustava

Primorsko-goranska županija

Priroda
Javna ustanova

Podmorje i priobalje
Primorsko-goranske županije vrlo je raznoliko bogato biljnim i životinjskim svjetom, pa osim što se izdvajaju ljepotom krajobraza, predstavljaju i vrlo osjetljive i rijetke podmorske ekosustave

mr. sc. Marko Randić, Javna ustanova Priroda

Tema Međunarodnog dana biološke raznolikosti 2012. godine – morska bioraznolikost s podtemom/slogandom Jedan ocean, mnogo svjetova života – One Ocean, Many Worlds of Life, želi ukazati na mnogolikost morskih ekosustava kao što su, primjerice, ekosustavi obale i priobalnog mora, laguna i mangrovi slanih močvara, otvorenog mora, dubokog mora, polarnih mora, tropskih koraljnih grebena i slično. Najnoviji Popis života u moru koji se na međunarodnoj razini provodio od 2000. do 2010. godine iznjedrio je brojku od oko 250.000 poznatih morskih vrsta. Procijenjena brojka, na temelju tog najnovijeg popisa, je da u svjetskim morima živi najmanje milijun različitih vrsta organizama!

Stanje bioraznolikosti podmorja Primorsko-goranske županije

Podmorje i priobalje Primorsko-goranske županije vrlo je raznoliko i bogato biljnim i životinjskim svjetom. Zanimljivo je istaknuti da je kvarnerski akvatorij razmjerno mlad po postanku jer je nastao podizanjem razine Jadranskog mora za stotinjak metara nakon posljednje würmske oledbe. Prema broju vrsta i karakterističnih organizama najvažnije podmorske zajednice jesu koraličinska zajednica, zajednice livada morskih cvjetnica, zajednice fotofiltnih alga, zajednice zamuljenih pjesaka, zajednica finih ujednačenih pjesaka, zajednica grubih organogenih pjesaka i druge.

Neke od njih su vrlo važne kao vrijedan podmorski resurs zbog zadržavanja, ishrane, mriještenja i lova pojedinih pridnenih vrsta. U nekim obitavaju rijetke i zaštićene vrste morskih organizama, a druge, kao primjerice koraličinska biocenoza, su zbog bogatstva živoga svijeta vrlo privlačne sportskim ronionicima, a zbog niza atraktivnih i rijetkih organizama i spektakularnih podmorskih krajobraza važne u zaštiti podmorja.

Bioško bogatstvo livada morskih cvjetnica

Kao i na ostalim jadranskim otočima, najvrednije biocene predstavljaju livade morske cvjetnice voge ili posidonije (*Posidonia oceanica*). Posidonija je odličan indikator očuvanosti morskoga okoliša, a ima prvorazrednu ulogu kao zaklonište i mrijestilište riba i ostalih pridnenih organizama. Upravo oko otoka lošinjskog arhipelaga nalaze se najprostranije i najbolje očuvane sastojine voge u cijeloj Primorsko-goranskoj županiji, što čini ovu otočnu skupinu tako važnom radi očuvanja bogatstva podmorskog živog svijeta. Očuvane zajednice ovog tipa dijelom su omogućile zanimljivu pojavu stalnog zadržavanja populacije dupina uz obale Lošinja i Cresa. To područje vrlo je važno za njihovu zaštitu i vjerojatno zahtijeva stoniti stupanj zaštite.

Osim oko lošinjskog otočja, dobro razvijene livade morske cvjetnice posidonije danas postoje još samo uz obale otoka Cresa, jugozapadne dijelove otoka Raba, kod

BIORAZNOLIKOST PODMORJA KVARNERSKOG AKVATORIJA

nastavak sa str. 1.

Stare Baške i možda još ponegdje. Nekad je posidonija bila mnogo raširenija (Čavlena na Krku, podmorje Brseča), a njegovo povlačenje je vjerojatno uzrokovan velikom ekološkom osjetljivošću ove vrste. Naočuvani kompleksi livada morskih cvjetnica na području Primorsko-goranske županije istaknuti su u prostornom planu kao biocenoze od posebne važnosti za očuvanje biološke raznolikosti i ekološke stabilitetu mora.

I neka druga područja pokazala su neobično bogatstvo podmorskog živog svijeta te su predložena za zaštitu i uvrštena u prostorno plansku dokumentaciju (osobit primjer je akvatorij otocića V. i M. Čutina). Duboko u kopno uvučene uvale otoka Cresa kojih je najviše na Punti Križa, izdvajaju se ljepotom krajobraza, ali predstavljaju i vrlo osjetljive te pričično zatvorene podmorske ekosustave sa specifičnim zajednicama zanimljivenih plitkih dna.

JESTE LI ZNALI?

Da se na temelju dosadašnje provedenih istraživanja u akvatoriju Kvarnera može ustvrditi da su biocenoze podmora u Primorsko-goranskoj županiji još uvek prilično raznolike i u najvećem dijelu dosta dobro očuvane. Degradacija se primjećuje uglavnom lokalizirano i to na mjestima jačeg antropogenog pritiska. Uzroci degradacije bioraznolikosti mora mogu se svrstati u nekoliko osnovnih grupa:

- degradacija bioraznolikosti zbog onečišćavanja akvatorija (primjeri ispuštanje naftne i naftnih derivata)
- degradacija zbog eutrofikacije mora (primjeri su isčešavanje zajednica fotofiltalnih alga i morskih cvjetnica oko naseljenih mesta);
- degradacija zbog ispuštanja pesticida i teških metala iz poljoprivrede i industrije (u more dolazi prenprstveno voda s kopna)
- degradacija zbog pretjeranog izlova morskih organizama (vrlo izražena u Riječkom zaljevu, a hrskavične rive, primjerice, su na rubu izumiranja u čitavom Kvarneru i sjevernom Jadranskom)
- degradacija u plitkim dijelovima mora (primjerice duboko u kopno uvučenim i plitkim uvalama kvarnerskih otok) - degradacija zbog naglog razvijanja turizma (turisti zalaže u najudaljenije dijelove akvatorija, onečišćuju more, sice i uništavaju osjetljive livade morskih cvjetnica, pretjerano izlojavaju i uništavaju morske organizme)
- degradacija zbog masovnog nasipavanja obalnog pojasa (nasuta je i izbetonirana gotovo čitava obala od Lovrania do Novog Vinodolskog, a osobito Crikvenička rivijera)
- ugrožavanje bioraznolikosti zbog pojave invazivnih vrsta i drugo

TRADICIONALNA AKCIJA PRSTENOVARJANJA MORSKIH VRANACA NA ORUDI

Javna ustanova Priroda i ove godine provela akciju prstenovanja morskih vranaca na otoku Orudi; nađeno je i novo grijezdište čigri

U sklopu niza planiranih aktivnosti vezanih uz Međunarodni dan bioraznolikosti 2012. godine, Javna ustanova Priroda provela je, već treću godinu za redom, akciju prstenovanja kolonije morskih vranaca (Phalacrocorax aristotelis ssp. desmarestii) na otoku Orudi u cressko-lošinjskom arhipelagu. Prstenovanje su proveli ovlašteni prstenovači, suradnici Zavoda za ornitologiju HAZU i suradnici Javne ustanove Priroda; Andrej Radalj i Boris Ende iz Rijeke, koji već imaju mnogo iskustva sa sličnih akcija prstenovanja morskih ptica na malim otocima Kvarnera i drugdje u Jadranskom. Ovom prigodom prstenovano je 20-tak mlađih vranaca na grijezdištu. Morski vranovi uvršteni su na Crvenu listu ptica Hrvatske, trenutno kao niskorizična vrsta. Rekognosirano je i snimljeno novo grijezdište crvenokljunih čigri (Sterna hirundo) na susjednoj bezimenoj hridi koja leži između Orude i obližnjeg otocića Palacol. Djelatnici Javne ustanove Priroda imali su također zaduženje da na već uobičajeni način popisuju i fotodokumentiraju floru i faunu te ostale prirodne osobitosti otoka Oruda koji je uvršten u važna područja Nacionalne ekološke mreže, prvenstveno radi sastojina divlje masline (Olea europaea ssp. oleaster) i grijezdišta morskih ptica. Nalazom grijezdišta čigri na susjednoj hridi područje dodatno dobiva na značenju kao osobito vrijedno područje ekološke mreže. Logističku potporu akciji prstenovanja i ove godine svesrdno je pružila Lučka uprava Mali Lošinj bez čije pomoći prstenovanje i istraživanje otoka Orude i susjedne hridi ne bi mogli provesti u djelu. Stoga se Javna ustanova Priroda i ovom prigodom najdražnije zahvaljuje Lučkoj upravi Mali Lošinj.

Povodom obilježavanja 600. godišnjice prvog spomena imena Crikvenice

OBILJEŽENI STAR U GULJANOVOM I

Zaštićena stabla, osim što predstavljaju rijetke primjerke dendroflore, mogu imati vrijednost u turističkoj promidžbi područja u kojem se nalaze

mr. sc. Marko Randić, Javna ustanova Priroda

Za pojedinačne dijelove prirode, kao što su primjerice slikovite i zanimljive stijene, špilje, ponori, vrela, slavovi, pojedina stara i osobita stabla i slično, Zakon o zaštiti prirode predviđa posebnu kategoriju zaštite – spomenik prirode.

Prirodnna baština Primorsko-goranske županije vrlo je bogata i raznolika, a jedna od njezinih važnih sastavnica jesu i spomenici prirode. Trenutno ih je šest zakonski zaštićeno, ali postoji znatan broj evidentiranih, za koje tek treba provesti zakonske postupke zaštite.

Od pojedinačnih stabala u Primorsko-goranskoj županiji zaštićena su četiri, i to: stara tisa kod Mededa na području grada Vrbovskog, stari hrast kod Sv. Petra na otoku Cresu te dva stara hrasta u Guljanovu dolcu kod Crikvenice. Zaštićeno je i stablo pinije u uvali Žalić na otoku Lošinju, ali u kategoriji hortikulturni spomenik prirode, što znači da nije samoniklo kao prethodno spomenuta stabla, nego posadeno ljudskom rukom.

Takva zaštićena stabla, osim što predstavljaju rijetke primjerke dendroflore, mogu imati vrijednost u turističkoj promidžbi područja u kojem se nalaze. Na njima ili u njihovoj blizini mogu se postaviti poučne ploče s podacima o zaštiti, starosti, botaničkoj pripadnosti zaštićenog spomenika prirode, a do njih se mogu trasirati i obilježiti pješačke staze, postaviti putokazi i slično.

U suradnji s Gradom Crikvenicom, Muzejom grada Crikvenice, Društvom Crikveničanima, Katedrom Cakavskog sabora Kotor i Planinarskim društvom Strilež Javna ustanova Priroda obilježila je dva stara zaštićena hrasta u Guljanovom dolcu na brdu Kotor iznad Crikvenice. Na taj način nastoji se revitalizirati i oplemeniti prostor danas pomalo zaboravljenog i zapuštenog brda Kotor. Hrastove su pred više godina pronašli članovi Društva Crikveničana i dendrološka istraživanja povjerili su dr. sc. Vici Ivančeviću, šumarskom stručnjaku iz Uprave šuma Senj, sada u mirovini. On je utvrdio da se radi o dva stara hrasta međunaka čije su se šume nekoć u mnogo većoj mjeri protezale duž čitavog submediteranskog dijela Primorja, a danas su velikim dijelom uništene ili degradirane. Starost hrastova procijenio je na 400 i 350 godina. Na temelju tih podataka napravljene su prirodoslovne podloge koje su prethodile postupcima zakonske zaštite.

Najstari primjeri

Budući da se radi o najstarijim primjercima hrastova na Crikveničkom području, oni su danas zakonski zaštićeni, a upravo povodom obilježavanja 600. godišnjice prvog spomena imena Crikvenice, Medunarodnog dana bioraznolikosti, Dana zaštite prirode u Republici Hrvatskoj i Desetljeća bioraznolikosti obilježeni su poučnom pločom. Tako je dobivena zanimljiva točka u krajobrazu brda Kotor, koja može biti atraktivna i lako dostupna posjetiteljima.

Na brdo Kotor, odnosno do starih hrastova, vodi nekoliko putova, iz raznih strana, od kojih su neki danas zapušteni i zarasli, a drugi obnovljeni i markirani. Jedan od zanimljivijih markiranih pristupa svakako je onaj iz Crikvenice preko napuštenog naselja Kotor.

Iz Crikvenice se ulicom Kotor nakon uspona strmom padinom brda Kotor dolazi do sedla na grebenu. Ovdje je u zaklonu, ali istovremeno i na odličnom razglednom položaju smješteno povijesno naselje Kotor, znakovitog gradinskog tipa. Naselje je od davnine imalo veliku važnost radi nadziranja izlaza iz Vinodola dolinom Dubravine na more, ali je nakon požara 1776. uglavnom napušteno. Danas je naselje ruševno, međutim, dio kuća se opet obnavlja.

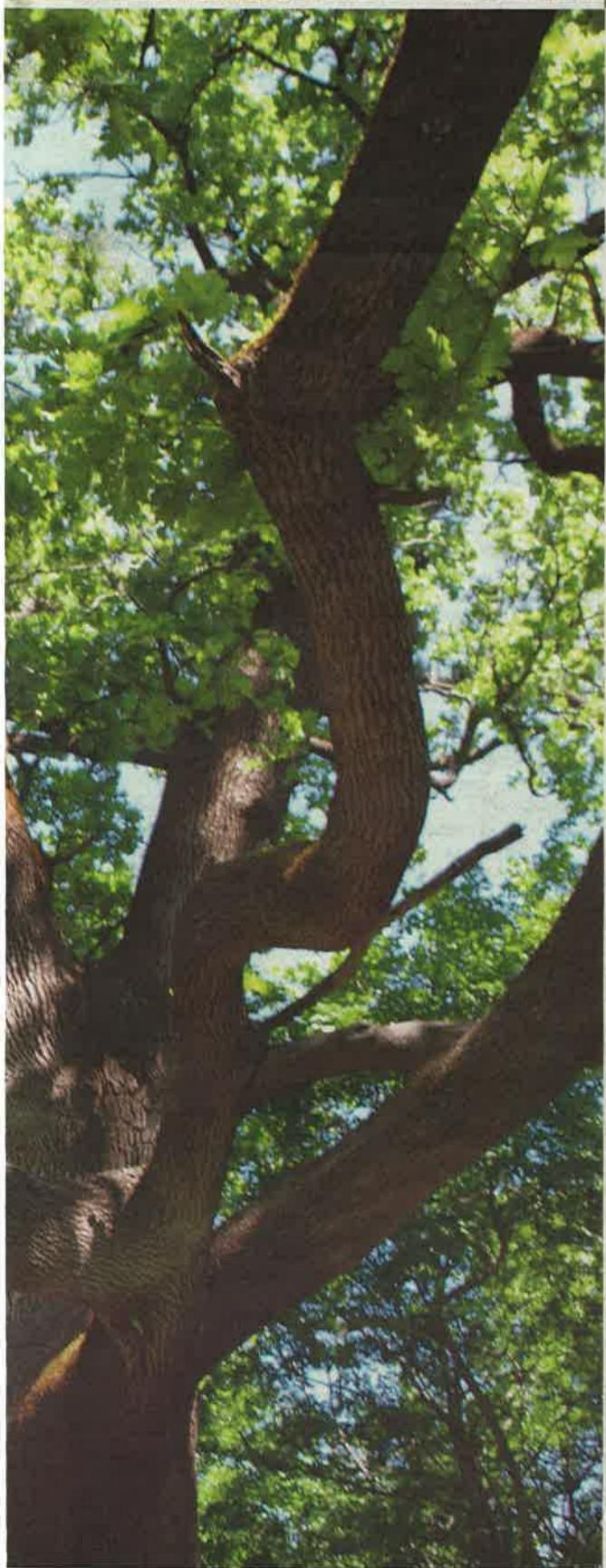
Da bi se došlo do starih hrastova treba dalje nastaviti grebenom brda Kotor prema njegovoj sjeveroistočnoj strani. Ovdje se nalaze zarastajući pašnjaci s kojih su lijepe vizure na Vinodol i ruševinu nedaleke gradine Badanj. Došavši do ruba vinodolskog strmca nailazimo na velik zasjek kamenoloma Podbadanj. Nedaleko njegova gornjeg ruba smješten je slikovato šumoviti Guljanov dolac – plitka krška ponikva, a u njemu su stari hrastovi. Ovo je vrlo lijepa šetnja za svakog ljubitelja prirode i povijesne starine te je toplo prepričamo, osobito kad ljetne vrućine nisu prejake.

Krajobrazni kontrasti

Zanimljivo je da se krajobraz brda Kotor još i danas (nakon napuštanja poljoprivrednih djelatnosti) ističe kontrastom šumovitim predjelima i još donekle ogoljenih pašnjaka kamenitih površina koji su sada zapušteni pa ih ponovo naseljava šikara i šumska vegetacija. Glavne ovdašnje vrste drveća i grmlja su hrast medunac, bijeli i crni grab, crni jasen,

I HRASTOVI DOLCU

ma – ostacima pastirskega meda i za ove krajeve vrlo neuobičajenim i sasvim osobitim tipom stožastih gromača. Sve ovo, kao i prebogata povijesna baština, može biti zanimljiva potencijalnim zainteresiranim i značajnim posjetiteljima.

Lokva na Kotoru

Još jedna krajobrazna zanimljivost je i lokva/kalić na Kotoru kao posebno i kamenom obzidano vodenom stanište poluprirodnog porijekla u maloj krškoj uleknini. Nestašica vode ponukala je ljudu u prošlosti da koriste prirodne ili stvore i održavaju poluprirodne i umjetne lokve kakav je i kalić na Kotoru. Danas, kad je većina takvih vodenih staništa ostala zapuštena i prepustena zubu vremena, oni su posljednja utočišta nekih vrsta vodenih životinja u bezvodnom kršu. Nestajanje i isušivanje kalića na Kotoru bio bi nenadoknadiv gubitak za prirodu i čovjeka, pa bi i ovaj zanimljivi, ljudskom rukom stvoreni objekt starih graditelja i majstora u kamenu bilo korisno revitalizirati i obilježiti kao još jednu zanimljivu i vrijednu točku u krajobrazu.

U posljednje vrijeme vrijedne podatke o stariim hrastovima te o prirodnim zanimljivostima brda Kotor prikupljaju članovi grupe Mladih biologa iz Osnovne škole Vladimir Nazor u Crikvenici. Javna ustanova Priroda posebno im zahvaljuje na entuzijazmu i velikom uloženom trudu. U znak zahvalnosti priredili smo posebno za njih malu prirodoslovnu edukativnu radionicu radnog naziva Priče iz Zelenog svijeta s podtemama Zanimljivosti iz svijeta biljaka, Koliko vrsta ima na metru četvornom i Stari hrastovi pričaju priče. Radionica se treba održati u Guljanovom dolcu i na brdu Kotor u povodu Međunarodnog dana biološke raznolikosti.

Primorsko-goranska županija kao prostor bogate i vrijedne bioraznolikosti važne i u evropskim razmjerima

SUSRET DVAJU SVIJETOVA

Živi svijet Primorsko-goranske županije zanimljiv je jer se susreću dvije najvažnije regije sjevernog svijeta - mediteranska i eurosibirsko-sjevernoamerička što uzrokuje izraženo i veliko bogatstvo biološke i krajobrazne raznolikosti

Obnašatelj dužnosti župana dr. sc. Vidoje Vujić

Konferencija UN-a o okolišu i razvoju, održana u Rio de Janeiru 1992. godine, donijela je pet ključnih dokumenata. Jedan od njih je i Konvencija o biološkoj raznolikosti. Polazeći od mnogovrsne vrijednosti biološke raznolikosti (ekološka, genetska, društvena, gospodarska, znanstvena, obrazovna, kulturna ...), Konvencija o biološkoj raznolikosti zahtijeva da zemlje potpisnice usvoje sredstva i načine za očuvanje raznolikosti živilih vrsta te osiguraju jednakomjernu raspodjelu dobrobiti ostvarenih korištenjem biološke raznolikosti. Cilj je podizanje javne svijesti o važnosti očuvanja biološke raznolikosti. Na dan 22. svibnja, kao spomen na datum usvajanja teksta Konvencije o biološkoj raznolikosti, tradicionalno se obilježava Međunarodni dan bioraznolikosti.

Republika Hrvatska je jedna od originalnih potpisnika Konvencije. Konvenciju je ratificirao Sabor 1996., a od 1997. Hrvatska je punopravna stranka. Osim Međunarodnog dana bioraznolikosti, 22. svibnja, u Hrvatskoj se taj dan obilježava i kao Dan zaštite prirode Republike Hrvatske.

Nakon skupa u Riu pojам biološke raznolikosti postaje iz dana u dan sve popularniji; osim biologa sve češće ga koriste i druge grane znanosti - ekonomisti, razne struke humanističkih znanosti i mnogi druge struke. Pojam bioraznolikosti, koji je ranije bio razmijerno rijetko u uporabi, brzo se proširio svijetom. U Primorsko-goranskoj županiji već postoji jaka tradicija obilježavanja ovih dana. U Danu zaštite prirode i Danu biološke raznolikosti organiziraju se brojne odgojne, obrazovne, rekreativne, stručne i druge aktivnosti kojima se na primjereno način potiče i promiče zaštita prirode i nastoji se popularizirati potrebu očuvanja bioraznolikosti. Iako se pojam bioraznolikosti danas široko koristi možda nije naodmet podsjetiti koje najznačajnije gospodarske i ekološke koristi proizlaze iz biološke raznolikosti i njezinog očuvanja: prirodna regulacija vodnih tokova i kvalitete vode, pročišćivanje, pohranjivanje i opskrba izvora vode, doprinos klimatskoj stabilnosti, smanjenje i uklanjanje onečišćenja, pročišćivanje otpadnih voda, tvorba i zaštita tla od erozije, bujica i poplava, fizikalno-kemijsko i bakteriološko čišćenje zraka, zaštita ratarskih kultura i poljoprivrede, zaštita od vjetra, zaštita od buke, prirodna zaštita prometnica te tzv. socijalne dobrobiti u koje se ubraju razvoj turizma, stvaranje preduvjeta za kvalitetnu rekreaciju i sl.

Primorsko-goranska županija se često ističe kao prostor neobično bogate i vrijedne bioraznolikosti, važne u širim (europskim) razmjerima. Živi svijet Primorsko-goranske županije zanimljiv je za prirodoslovce, jer se na razmijerno malom, ali ekološki raznolikom prostoru susreću dvije najvažnije regije sjevernog svijeta - mediteranska i eurosibirsko-sjevernoamerička. To uzrokuje neobično izraženo i veliko bogatstvo biološke i krajobrazne raznolikosti.

Budući da je ove godine tema Međunarodnog dana biološke raznolikosti more, središnje dogadjanje za Primorsko-goransku županiju održat će se u Kostreni, u vali Svežanj, za koju je, u suradnji s Prirodoslovnim muzejom iz Rijeke pokrenut postupak zaštite. Pozvani su i odazvali su se predstavnici Državnog zavoda za zaštitu prirode, Općina Kostrena, Turističke zajednice Općine Kostrena, Nastavnog zavoda za javno zdravstvo, Lučke kapetanije, Prirodoslovnog muzeja Rijeka i Udruge Jezero. Javna ustanova Priroda predstavit će brošuru za nautičare o ugroženom biljnom i životinjskom svijetu akvatorija i priobalja u Primorsko-goranskoj županiji. Predviđena je terenska radio-

nica za školsku djecu – za članove grupe Mladih biologa osnovne škole u Kostreni s temom »Koliko vrsta ima na jednom metru četvornom?«. Organizme iz dubljeg mora uvale Svežanj uzorkovat će ronioci. Nakon determinacije organizmi će biti vraćeni u more. Dogadanja u vali Svežanj predviđena su za utorak, 22. svibnja 2012.

Kako smo sašli i u desetljeće bioraznolikosti, aktivnosti obilježavanja dodatno su pojačane pa je cijeli mjesec svibanj neobično nabijen raznovrsnim događanjima vezanim uz teme bioraznolikosti i zaštite prirode u Primorsko-goranskoj županiji:

- 9. svibnja 2012. – eko-radionica Tri lica Rječine s Društvom naša djeca Rijeka – Mladim čuvarima okoliša.

- 10. svibnja 2012. – suradnja s Turističkom zajednicom Općine Baška radi prikupljanja podataka za uređenje buduće turističko-edukativne pješačke staze Zarok – Batomalj – Baška.

- 11. svibnja 2012. – tradicionalno prstenovanje ptica na otočiću Oruda – omogućeno ljubaznošću Lučke uprave Mali Lošinj.

- 14. svibnja 2012. – postavljanje edukacijske ploče uza zaštićene hrastove u Guljanovom dolcu na brdu Kotor iznad Crikvenice (Javna ustanova Priroda u suradnji s Gradom Crikvenicom, Muzejom Grada Crikvenice, Društvom Crikveničana, Katedrom Čakavskog sabora Kotor i Planinarskim društvom Strilež).

- 16. svibnja 2012. – ekološka radionica Eko-loški otisak stopala s grupom Mladih biologa Osnovne škole »Drago Gervais« Brešca.

- 18. svibnja 2012. – uključivanje u obilježavanje 600. godišnjice prvog spomena imena Crikvenice – svečano otvorenje postavljene poučne ploče uz stare hrastove u Guljanovom dolcu i edukativna prirodoslovna radionica za djecu iz Osnovne škole Vladimira Nazora u Crikvenici (s Gradom Crikvenicom, Muzejom Grada Crikvenice, Društvom Crikveničana, Katedrom Čakavskog sabora Kotor i Planinarskim društvom Strilež).

- 30. svibnja 2012. – u osnovnoj školi u Brodu na Kupi – otvaranje dijela poučne staze Put medvjeda koja je realizirana u sklopu europskog projekta SOŽITJE, u kojem sudjeluju slovenski partneri, Nacionalni park Risnjak i Javna ustanova Priroda.

Osim toga, u sklopu ovih događanja, Javna ustanova Priroda u suradnji s Turističkom zajednicom Malog Lošinja i Društvom Naša dječica Mali Lošinj već tradicionalno obilježavaju Dan prirodoslovca prof. Ambroza Haračića, poznatog lošinskog istraživača, zaljubljenika u rodni otok i domoljuba zaslužnog za pronošenje glasa o biološkoj raznolikosti i prirodnim vrednotama lošinskog otočja u svijetu. Ova događanja, koja su obuhvaćala i već održano čišćenje Arboretuma Ambroza Haraćića, progrenut će se i u početni dio mjeseca lipnja, kada je u dijelu Park-šume Čikat planirano održati radionicu »Koliko vrsta ima na jednom metru četvornom?«.

Središnje događanje uz Dan zaštite prirode predviđeno je u Gorskom kotaru, u Park-šumi Japlenški vrh iznad Delnice. Tema događanja je svečano otvaranje rekonstruirane biciklističke staze. U projektu sudjeluje Biciklistički klub Goranin iz Delnice, a financijski je projekt potpomognut donacijom tvrtke EUROHERC. Na Japlenškom vrhu već postoji dugogodišnja tradicija biciklističkog sporta i održavanja XC natjecanja (cross country), a rekonstruirana biciklistička staza sadržavat će dva nova tehnička elementa – rampe/mostice za spust, bit će proširena, očišćena i znatno tehnički poboljšana.

KAKO SPRIJEČITI I NADOKNADITI ŠTETE OD VUKOVA

Psima i električnim ogradama protiv napada vukova

Vuk (Canis lupus)

Spada u red zvijeri (Carnivora) čiji su gotovo svi pripadnici mesojedi. Populacija vuka u Hrvatskoj dio je veće dinarske populacije koja nastanjuje Sloveniju, Hrvatsku i Bosnu i Hercegovinu te se nastavlja na jug Dinarida. Vuk (Canis lupus) je u Hrvatskoj strogo zaštićena životinska vrsta sukladno Zakonu o zaštiti prirode (NN 70/05, 139/08, 57/11), a populacijom se upravlja temeljem Plana upravljanja vukom u Hrvatskoj za razdoblje 2010.-2015. godine koji je izrađen od strane uže skupine stručnjaka u suradnji svih interesnih skupina, a usvojen 15. srpnja 2010. godine odlukom nadležnog Ministarstva.

Na području Primorsko-goranske županije prema procjeni obitava pet čopora, od kojih su tri granična sa Slovenijom, a dva smještena unutar granica županije

mr. sc. Jasna Jeremić, dr.vet.med., Državni zavod za zaštitu prirode

Svake godine Državni zavod za zaštitu prirode izrađuje Izvješće o stanju populacije vuka u Hrvatskoj. Danas je brojnost vukova u Hrvatskoj procijenjena na 200 jedinki raspoređenih u 50-ak čopora, od kojih su 24 čopora granična sa Slovenijom i Bosnom i Hercegovinom, a unutar granica Hrvatske obitava 26 čopora koji žive na teritoriju 8 županija. Procjenjuje se da je trend današnje populacije u lagom padu u odnosu na razdoblje 2005. do 2010. godine kad je trend bio stabilan. Razlog negativnom trendu je u povećanoj smrtnosti koja je samo u razdoblju od rujna 2010. do rujna 2011. godine iznosila 42 jedinke vuka (21,6% od procijenjene brojnosti populacije).

Na području Primorsko-goranske županije prema procjeni obitava 5 čopora od kojih su 3 granična sa Slovenijom, a 2 smještena unutar granica županije. Jedan od tih čopora je čopor nazvan Mrkopalj koji zalaže na područje Veliko Rujno na Velebitu, a koji broji u prosjeku 7 jedinki. Veličina teritorija koji pokriva čopor u Gorskom kotaru je 350 četvornih kilometara, dok na Velebitu iz-

Ovlašteni vještaci za područje Primorsko-goranske županije su:

Alojzije Frković (kontakt: 091 5178 869) i Blaženka Kulić (kontakt: 099 6770 298), a na području Ličko-senjske županije djeluju: Željko Dasović, Brinje (kontakt: 098 414 355), Igor Hak, Gračac (kontakt: 098 446 665), Dragan Milković, Gospic (kontakt: 098 439 187) i Berislav Šimunić, Senj (kontakt: 098 1882 833). Zahtjeve za donaciju pasa i električnih ograda možete dobiti od ovlaštenih vještaka ili u Državnom zavodu za zaštitu prirode (kontakt: 01 55 02 900). Više informacija može se naći na službenoj stranici Državnog zavoda za zaštitu prirode - www.velikezvijeri.hr ili u Javnoj ustanovi za upravljanje zaštićenim prirodnim vrijednostima Primorsko-goranske županije Priroda (kontakt: 051 352 400).

nosi 736 četvornih kilometara.

Zadnji napad vukova u Primorsko-goranskoj županiji zabilježen je krajem travnja 2012. kod ugađača konja nadomak sela Pleteno koji drže konje slobodne i bez nadzora u području na kojem obitavaju velike zvijeri. Kako su štetu prijavili kasnije od zadanog roka te nisu na primjeru način čuvali stoku, vještak nije mogao izaći na teren pa im šteta ne može biti nadoknadena.

Jedan od značajnih kameona spoticanja u zaštiti predatora predstavljaju štete koje oni u svojoj borbi za opstanak nanose ljudima. U borbi predatora za prehranu, a s tim i preživljavanje, najčešće strada stoka, i to nečuvana.

Stočari trpe ekonomsku

štetu i iz tog razloga nadležno Ministarstvo redovito isplaćuje odštetu stočarima koji su pretrpjeli štetu. Kako bi pomirili nepomirljivo i dodatno zaštitili sve sudionike, a posebice ukazali na nužnost čuvanja stoke, osim novčane odštete, stočarima se osigurao program donacije pastirskega pasa tornjaka i električnih ograda koji provodi Državni zavod za zaštitu prirode. Dosadašnjom analizom uporabne vrijednosti pastirskega pasa i električnih ograda utvrđeno je da stočari koji su slijedili upute i ispravno upotrebjavali ogradu i pse nisu imali štete ili je ona znatno smanjena. Osim novčanih odšteta i programa donacija, svake godine nadležno Ministarstvo temeljem Izvješća o stanju populacije vuka u Hrvatskoj, dozvoljava odstrel određenog broja jedinki vuka u područjima koje trpe najveće štete. Od 2005. godine, svake godine je u Primorsko-goranskoj županiji odobreni odstrel i realiziran.

Kada postoji sumnja da je strogo zaštićena vrsta počinila štetu, a sukladno Pravilniku o postupku sprečavanja i nadoknade štete od životinja strogo zaštićenih divljih svojstvi (NN 158/09), treba učiniti sljedeće:

1. Oštećenik je dužan bez odgađanja prijaviti štetu ovlaštenom vještaku. Rok za prijavu je tri dana od nastanka štete od strogo zaštićenih velikih zvijeri, a osam dana za ostale strogo zaštićene životinje.

2. Oštećenik koji prijavi štetu nakon isteka roka za prijavu gubi pravo na sporazumno utvrđivanje nadoknade štete.

3. Oštećenik je dužan poduzeti mjere za očuvanje traga na mjestu na kojem je nastala šteta. Za nestale životinje ili u slučaju nedostatka dokaza nadoknada štete neće se isplaćivati.

4. Vještak je dužan izaći na mjesto štete i o njoj napraviti detaljan zapisnik, koji šalje nadležnom Ministarstvu.

5. U područjima gdje se mogu očekivati ili se učestalo pojavljuju predatori (vuk, ris), domaće životinje noću moraju biti zatvorene u staji ili u zaštićenom toru, odnosno električnoj ogradi visine 1,8 m, a danju ih na ispaši mora čuvati pastir i pas čuvar. Perad u pravilu mora biti u peradarniku ili zatvorenom dvorištu, a ako je izvan dvorišta, mora biti čuvana.

6. Ako je u postupku utvrđeno da je štetu neosporno počinio vuk ili ris, te su poduzete sve dopuštene radnje i zahvatih u cilju sprečavanja štete, isplaćuje se puni iznos nadoknade štete.

7. Visina naknade štete utvrđuje se sporazumno između Ministarstva i oštećenika, te se isplaćuje poštanskom uputnicom.

Poseban prilog Međunarodni dan bioraznolikosti realiziran je u suradnji s Javnom ustanovom Priroda; urednica: Edita Burburan, grafička urednica: Mara Nezirović, fotografije: foto-arhiv JU Priroda, Grupe Sredozemna medvjedica, Josip Kusak, Danijel Frka, Andrej Radalj, stručni suradnik: Sonja Šišić, ravnateljica JU Priroda, ideja i marketing: Bruno Lončarić